

ÚJ MÉRTÉKEGYSÉG (1965/2012)

SZENTJÓBY TAMÁS

ÓLOM; 3 x 60,5 x 3 cm

A MŰVÉSZ AJÁNDÉKA

1. Leírás: a mű körüljárása, a látható, „tudható” tényanyag számbavétele / a kód

a. Az alkotó neve és művészetének néhány fontosabb sajátossága:

Szentjóby (St.Auby, St. Turba) Tamás (Fót, 1944. augusztus 17.)
happener, költő, nem-művészet-művész

Szentjóby Tamás nevét változó formákban használta, használja művészetének különböző szakaszaiban. Most használt neve St. Turba Tamás, de minden művéhez az a név kerül, amit a mű készülésekor használ.

Kivételes szerepe volt az intermediális gondolkodásmód és a hagyományos művészeti műfajokkal radikálisan szakító új jelenségek: a happening, a fluxus, az akcióművészet, az akciófilmszínház bevezetésében és terjesztésében. A művészet és a valóság kritikai átalakítására törekvő „nem művészet-művészeti” produktumok létrehozójaként, valamint kulcsfontosságú események (kiállítások, felolvasások, fluxuskoncertek) szervezőjeként és lebonyolítójaként a hatvanas évek közepétől karakteresen meghatározta a magyarországi neoavantgárd művészet alakulását. Jellemző rá az objektumok készítése, az elemzendő mű is egy objektum.

b. A műtárgy címe: Új mértékegység

1

c. A mű formai-térbeli jellemzői: kiterjedése, alakja, felülete, színe, a felületén látható alakzatok (képek esetében a hagyományos vizuális objektumok számbavétele)

A műtárgy egy hétköznapi tárgy. Anyaga ólom. Mérete 3 x 60,5 x 3 cm. Amit látunk, az valójában egy ólomcső, amivel az utcán, egy építési területen találkozhatunk. Ütött-kopott, néhol horpadt. A színe sem teljesen egységes, ezüst, különböző tónusú szürke, fehér, világos foltok jelennek meg az ólom szürkéjén.

d. A mű anyagi minőségének leírása: milyen anyagból/anyagokból készült?

Anyaga ólom.

e. A mű elkészítésének módja, technikája, a mű mögött felfedezhető technológia

A mű valószínűleg egy talált tárgy vagy egy direkt választott kész tárgy (ready-made). A mű elkészítésének dátuma dupla dátum, ez azért van, mert a mű 1965-ben elkészült egyszer, de valószínűleg elveszett, és ezért újra létre lett hozva. Mivel ez egy objektum, egy ready-made, ezért ez a csere nem jelent problémát. Ezen a művön a művész valószínűleg manuálisan nem alakított.

f. Az alkotás műfaja (olykor egyértelmű, de nem mindig evidens)

A mű egy objektum.

g. A mű elhelyezésének, kiállításának módja. A többi műhöz való helyzeti, formai, tartalmi viszonya

2. Hangulati, jelentésbeli, szimbolikus tartalmak kibontása / dekódolás + személyiség, habitus

Az ólomcső első ránézésre meghökkenti a nézőt, aki talán nem is érti, hogyan kerül egy csődarab a kiállítótérbe. Elsőre poénnak, viccnek is tekinthetnénk, de valami fenyegető hangulat is árad ebből a tárgyból, mivel az ütött-kopott kinézetű cső olyan, mintha már használták volna valamire, mintha már lenne története. A mű kibontásában segítséget jelenthet a falon megjelenő műtárgycímke az azon megjelenő címmel: „Új mértékegység”. Ezen a szálon elindulva a mű kinézete és a címe együtt asszociációs alapot ad arra, hogy eszünkbe jusson a méter, vagyis az a hosszmérték, amit mi is használunk. De a formai hasonlóság alapján valami más is eszünkbe juthat: a gumibot, a rendőrségi fenytőeszköz. Ha visszatekintünk a műtárgycímkére, láthatjuk, hogy 1965-ben készült el először a mű, abban az időszakban – a 60-as években –, amikor a diáklázadások több országban is megjelentek, és a rendőrségi intézkedések során sokszor használták a gumibotot, így az ezzel való szembeszállást akár a szabadság, a bátorság „mértékegységének” is tekinthetjük.

3. A szélesebb környezet feltárása: művészeti, kulturális, politikai kontextusok, összefüggések / dekódolás + értelemadás

Az utóbbi évek kutatásai során nyilvánvalóvá vált, hogy St.Auby egyszersmind a Nyugat-Európában és Amerikában a hatvanas évek elején indult fluxussal párhuzamosan működött, és hogy az általa készített objektok fontos részét képezik a nemzetközi fluxus történetének.

Szentjóby nevéhez fűződik az Altorjay Gáborral közösen előadott első magyarországi happening, Az ebéd (In memoriam Batu Kán) 1966-ban. Ebben az időben már ismertek voltak előtte a pop art nonkonvencionális anyaghasználatának eredményei, amelyek a magyarországi avantgárdban elsősorban a táblaképfestészetet forgatták fel, Szentjóby azonban az intermedialis objektkészítésben, illetve a happeningben alkalmazta az ebből levont következtetéseket. Az ebéd-happeninget követően Jürgen Becker és Wolf Vostell kötetét (Happenings. Fluxus, Pop Art, Nouveau Réalisme. Eine Dokumentation, 1965) megismerve tevékenysége tudatosabb cselekvésbe fordult, művészeti tudása kibővült a fluxusról, az újrealizmusról és a pop artról szerzett elméleti ismeretekkel.

A szocialista rendszerben politikai nyomásra elhagyta Magyarországot. Svájcba disszidált és csak a rendszerváltás után jött haza. A Magyar Képzőművészeti Egyetem Intermédia Tanszékének egyik legfontosabb tanára, személyisége.

Fogalmak: intermédiá, intermedialis, happening, akcióművészet, akciófilmszínház, fluxus, neoavangárd, objekt, ready-made